

SANAT VE GÖRSEL ALGI

Yaratıcı Gözün
Psikolojisi

Rudolf Arnheim

Çeviri: Orhan Düz

RUDOLF ARNHEIM

Berlin doğumlu ABD'li yazar, sanat ve film kuramcısı ve algı psikoloğudur. Piyano üreticisi olan babasının beklentisinin aksine, bir işadamı olmak yerine Berlin Üniversitesi'nde psikoloji, felsefe ve ikincil dal olarak sanat ve müzik tarihi eğitimi almış ve bu üniversitede gestalt psikologları Max Wertheimer, Wolfgang Kohler, ve Kurt Lewin ile çalışmıştır. İlk kitabı *Sanat Olarak Sinema*'yı 1932 yayımladı. 1933'te gittiği ve altı yıl yaşadığı İtalya yıllarında *Radyo: Ses Sanatı* adlı kitabını 1936'da yayımladı. 1938'de Mussolini'nin ırkçı politikalarının yükselmesiyle birlikte Londra'ya gitti ve BBC radyosunda çevirmenlik yapmaya başladı. 1940'ta ise ABD'ye gitti, Columbia Üniversitesi'nde radyo araştırmaları bürosunda çalıştı, Guggenheim Vakfı'ndan algı psikolojisi ile görsel sanatlar ilişkisini araştırmak üzere burs aldı ve 1943'ten sonra Sarah Lawrence College'da psikoloji eğitimi vermeye başladı. Hayatının geri kalan yıllarında da Harvard'da ve Michigan Üniversitesi'nde derslerini sürdürdü. 2007'de ABD'de hayata gözlerini yumdu.

Yazarın diğer eserlerinden bazıları şunlardır: *Sanat Olarak Sinema* (1932), *Görsel Düşünme* (1969), *Entropi ve Sanat* (1971) ve *Mimari Biçimin Dinamikleri* (1977).

ORHAN DÜZ

2000 yılında Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü'nden mezun oldu. *Anarşist Felsefe* (Birey Yayınları, 2007) gibi derleme kitaplarının yanı sıra çok sayıda çevirisi var. Halen İstanbul'da yaşıyor ve kitap çevirmenliğine devam ediyor.

İÇİNDEKİLER

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ.....	15

1 - DENGE

Karenin Gizli Yapısı.....	27
Algısal Kuvvetler Nelerdir?.....	34
Bir Karede İki Daire	36
Psikolojik Denge ve Fiziksel Denge	37
Neden Denge?	39
Ağırlık.....	42
Yön	45
Denge Örüntüleri	48
Üst ve Alt	48
Sağ ve Sol.....	53
Denge ve İnsan Zihni	56
Sarı Sandalyede Madam Cézanne	58

2 - ŞEKİL

Aktif Keşif Olarak Görme	64
Temelleri Kavramak.....	65
Algısal Kavramlar	66
Şekil Nedir?.....	69
Geçmişin Etkisi.....	70
Şekli Görmek	73

Basitlik	76
Basitleştirmeyi Göstermek	85
Düzleştirme ve Keskinleştirme.....	87
Bütün Kendini Korur.....	90
Alt Bölümleme.....	93
Gözler Neden Çoğu Zaman Doğruyu Söyler?	95
Sanatta Alt Bölümleme.....	97
Parça Nedir?	99
Benzerlik ve Farklılık.....	102
Sanattan Örnekler.....	111
Yapısal İskelet	115

3 - FORM

Uzamda Yönelim	124
İzdüşümler	129
Hangi Yan En İyisidir?	133
Mısır Yöntemi.....	138
Kısaltma.....	142
Örtüşme	147
Örtüşme Ne İşe Yarar?	149
Düzlem ve Derinliğin Etkileşimi.....	153
Rakip Yanlar	156
Gerçekçilik ve Gerçeklik.....	160
Ne Gerçekmiş Gibi Görünür?	163
Buluş Olarak Form	166
Soyutlama Düzeyleri	171
Kaynak.....	179
Görsel Bilgi.....	182

4 - GELİŞİM

Çocuklar Neden Öyle Çizer?.....	190
Düşünsel Teori.....	192
Gördüklerini Çiziyorlar.....	195
Temsilî Kavramlar	197
Hareket Olarak Çizim	199
İlksel Daire.....	203

Farklılaşma Yasası.....	209
Dikey ve Yatay.....	211
Eğiklik.....	217
Parçaların Birleştirilmesi.....	220
Büyüklik.....	224
Yanlış Adlandırılmış İribaşlar.....	227
İki Boyutlu Hâle Çevirmek.....	229
Eğitimsel Sonuçlar.....	234
Heykelde Formun Doğuşu.....	238
Çubuklar ve Levhalar.....	240
Küp ve Yuvarlak.....	246

5 - UZAM

Çizgi ve Kontur.....	251
Kontur Rekabeti.....	254
Figür ve Zemin.....	258
Derinlik Seviyeleri.....	264
Resme Uygulamak.....	267
Çerçeveler ve Pencereler.....	271
Heykelde İçbükeylik.....	273
Derinliği Neden Görüyoruz?.....	278
Örtüşme Yoluyla Derinlik.....	280
Şeffaflık.....	285
Deformasyon (Biçimbozma) Alan Yaratır.....	290
Üç Boyutlu Kutular.....	294
Fiziksel Uzaydan Yardım.....	302
Aslına Uygun Olandan Ziyade Basit Olan.....	304
Kademeli Değişim Derinlik Yaratır.....	310
Uzamin Yakınsaklığına Doğru.....	315
Merkezi Perspektifin İki Kaynağı.....	318
Aslına Uygun Bir İzdüşüm Değil.....	321
Piramit Şeklinde Uzay.....	323
Üzerine Odaklanılmış Bir Dünyanın Sembolizmi.....	330
Merkeziyet ve Sonsuzluk.....	333
Kurallarla Oynamak.....	334

6 - IŞIK

Işık Deneyimi.....	342
Göreceli Parlaklık.....	343
Aydınlatma	347
Işık Alan Yaratır	350
Gölgeler.....	355
Işıksız Resim Yapmak	361
Işığın Sembolizmi	364

7 - RENK

Işıktan Renge.....	372
Şekil ve Renk.....	374
Renkler Nasıl Oluşur?.....	379
Üretken Birincil Renkler	382
Ekleme ve Çıkarma.....	383
Üretken Tamamlayıcı Renkler	384
Yanardöner Bir Ortam.....	386
Uyum Arayışı	389
Ölçeğin Unsurları.....	393
Kombinasyonların Sentaksı.....	397
Tamamlayıcı Ana Renkler.....	401
Renk Etkileşimi	406
Matisse ve El Greco.....	409
Renge Gösterilen Tepkiler.....	412
Sıcak ve Soğuk	413

8 - HAREKET

Olaylar ve Zaman	417
Eş Zamanlılık ve Sıra	421
Hareketi Ne Zaman Görüyoruz?	424
Yön	428
Hız Deneyimi	430
Stroboskopik Hareket	434
Film Kurgusunun Bazı Sorunları.....	439
Görünür Motor Kuvvetler	441
Bir Karmaşıklık Ölçeği	446
Araç Olarak Beden	452
Kinestetik Beden İmgesi.....	455

9 - DİNAMİK

Basitlik Yeterli Değil.....	459
Dinamik ve Ona Dair Geleneksel Yorumlar.....	461
Kuvvet Diyagramı.....	465
Yönlendirilmiş Gerilim Üzerine Deneyler.....	469
Devinimsiz Hareket.....	473
Eğikliğin Dinamiği.....	475
Deformasyonda Gerilim.....	478
Dinamik Kompozisyon.....	482
Stroboskopik Etkiler.....	484
Dinamik Nasıl Oluşur?.....	487
Sanattan Örnekler.....	490

10 - İFADE

Geleneksel Teoriler.....	496
Yapıya Gömülü İfade.....	500
İfadenin Önceliği.....	506
Sanatta Sembolizm.....	509

NOTLAR.....515

KAYNAKÇA.....547

DİZİN.....567

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu kitap baştan sona yeniden yazıldı. Bu tür bir gözden geçirme, bir öğretmene yazarlardan daha doğal gelebilir çünkü bir öğretmen kendisine her yıl yeni bir şans verilmesine alışkındır: fikirlerini daha açık bir şekilde formüle etmesi, müfredatın ölü ağırlığını sırtından atması, programına yeni gerçekler ve içgörüler eklemesi, materyalini daha ileri seviyede düzenlemesi ve genel olarak sunumunun gördüğü ilgiden yararlanması için bu daha anlaşılabilir bir unsurdur.

Yaklaşık yirmi yıl önce bu kitabın ilk versiyonu baş döndürücü bir hızla yazılmıştı. O zamanlar kitabı yazmak için hepi topu on beş aylık bir zamanım vardı. Kitabı esasen uzun bir oturuşta yazdım, kafamda biriktirdiğim kaynaklardan başka kaynaklara nadiren başvurdum. Sav ve kanıtlamaların zihnime aktığı gibi peş peşe birbirini takip etmesine izin verdim. Bu benim için oldukça kişisel ve canlandırıcı bir çabaydı. Kitabın gördüğü dostane ilgi, kısmen, sistematik bir kuramsal açıklama çalışmasında pek rastlanmayan, doludizgin giden bir adamın bu pervasız coşkusundan kaynaklanıyor olabilir.

Ne var ki kitabın içeriğini geliştirmeye devam edip sunumuma yönelik tepkileri gözlemedikçe başvurduğum yöntemin bazı sakıncaları ortaya çıktı. Anlattığım şeylerin çoğu birkaç temel ilkedен türetilmişti ancak bu türetme metinde her zaman açıklığa kavuşturulmamış; ilkelerin kendileri de yeterince vurgulanarak dile getirilmemişti. Bu üslup görsel ayrıntıları önemseyen ve bütünü kuşatan genel anlamı yakalayan sanatçıların ve sanat öğrencilerinin düşüncelerine aykırı değildi. Ancak zamanla daha bütün-